

פניני הפרשה

ויגש

עלון מס'

1116

שנה כ"ג התשפ"ב

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

הכרת הטוב

וישם אותה יוסף לחק וגו' רק אדמת הכהנים לבדם לא היתה לפרעה – התורה מביאה ענין זה של הכהנים הכמרים פעמיים, והדבר צריך ביאור הרי יוסף שינה הרבה חוקים והפך את כל המוסכמות שהיו במצרים עד אז, למה דוקא כאן עשה להם חוק לקבל לחם חוקם מאת פרעה, ובפרט לכמרים עובדי ע"ז?
 בספר "הדרת זקנים" מובא בשם המדרש שכאשר רצו להמליך את יוסף, אמרו המצרים איך נמליך איש שישב בבית הסוהר על קלקול עם אשת אדונו. באו הכמרים ואמרו נבדוק איפה נקרע בגדו – אם מאחוריו בידוע שהוא לא אשם וברח, ואם מלפניו הוא אשם. בדקו ומצאו שהקרע היה מאחוריו והמליכוהו. וכיון שבאה הצלחתו על ידם, גם אם כל החוקים השתנו, יוסף הצדיק עמד על כבודם ומעמדם.
 הלימוד מכך הוא שכאשר אדם אינו משיב טובה, הוא הלילה נהפך לכפוי טובה, והדבר עלול להפוך לו לרועץ. הוא מרגיש שהוא חייב לשני טובה עבור טובתו עמו, ולכן כדי להסיה את הדעת מזה משלם רעה תחת טובה. ובוזה מוסבר ענין שר המשקים. אחרי שיוסף הצדיק עשה לו טובה בפתרון החלום, בגלל גאוותו בהיותו שר בממשלת מצרים, לא היה מסוגל להשיב לו טובה. וגם כשהוכרח להזכירו לפני פרעה, נאמר עליו "ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה", והזכירו בלעג ובזיון נער שומה עבד עברי.

*

הגאון רבי אריה לייב גינצבורג זצ"ל (בעל "שאגת אריה") היה עני מרוד ומחוסר אף נרות לצורך לימוד. היות וניצל כל רגע נתון למען התורה הקדושה, היה לומד תורה לאור הירח. יתרה מכך, אף דפים לכתובה לא היו בביתו, ולמעשה ניתן היה למצוא על קירות ביתו את חידושי. אולם כל זאת לא גרם לו לרפיון בתורה הקדושה. ולפני פטירתו אף אמר, שלא היה לו זמן אפילו להרהר על הטא, מכיון שהקדיש כל עתותיו למען לימוד התורה. יום אחד התחדש לו חידוש נפלא ורצה לכותבו, אך מחוסר דפים לכתובה לא יכול היה לעשות זאת, ואף לא נותר מקום בקיר לכתוב את חידושו, והיה שרוי בצער רב מכך. והנה שמע נער אחד, כי הצדיק נזקק לדף, רץ מיד לכפר הסמוך והשיג לו דף. בא והגיש לפני הצדיק את הדף, ומרוב שמחתו של הגאון, בראותו את הדף, בירכו כי בזכות טרחתו יזכה לחיות מאה שנים ולא פחות. ואכן כך היה, וכל זאת בזכות מעשה אחד, ששימח את הגאון הצדיק.

יחיד ומיוחד	עצה טובה
<p>בית כנסת שהובא בשלמות מחו"ל ישנו בית כנסת אחד ויחיד בארץ שהובא בשלמותו מחו"ל. בית הכנסת המדובר מכונה "בית הכנסת האיטלקי", הוקם בתחילת המאה ה-18 בעיירה קונליאנו ונטו שבאיטליה ושימש את תושבי האזור הסמוכים לוונציה. במהלך המאה ה-19 העיירה ננטשה מיהודים ובית הכנסת יצא מכלל שימוש. בערב שבת הגדול תש"י (1952) נחנך מחדש בית הכנסת אשר הועלה לארץ והובא בשלמותו למרכז העיר ירושלים – רחוב הלל 25. רוב באי טקס הקמת בית הכנסת היו מקהילת יהודי איטליה אשר עלו ארצה במהלך השנים.</p>	<p>אתם בלחץ? נסו לברר עם עצמכם מה בדיוק מלחץ אתכם. תגלו שאמנם יש דברים רבים לא מושלמים, אך הלחץ נובע דוקא מעובדה ספציפית. עצם זה שאתם יודעים ממה נובע הלחץ, יעזור לכם קצת להירגע. (נ. גריץ הי"ו).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סערון זצ"ל

"ומזה ישכיל האדם להיות דעתו על זמני שנותיו שחי בהם, להיות עיניו פקוחות לסדר אותם כל יום ויום, לקנות בהם מן השלימות, ולא יאבד אותם. ולחשוב תמיד על מספר ימיו כמה חיה וכמה עדיין יש לו לחיות לפי ערך סתם חיים שבעים שנה, כי יפה שעה אחת בתורה ומצוות ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. וכן אמרו יש קונה עולמו בשעה אחת". ("מגיד חדשות" ח"ט עמ' קס"ח)

והנה עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר אליכם – פירש רש"י ז"ל: עיניכם רואות בכבודי ושאני אחיכם שאני מהול ככם, ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש. עכ"ל. ונראה לענ"ד לרמוז לזה, כי הנה תמצא ראשי תיבות "פי המדבר" עולה בגימטריא מילה. וכן לעיל (מ"ד י"ב) "ובנימין בכה על" סופי התיבות עולים בגימטריא גם כן כמנין מילה, לרמוז למה שכתב מרן החיד"א ז"ל בספרו חומת אנך שאחר עזב יוסף את אביו מילא בנימין את מקומו בסוד הברית. ע"ש. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

חדש מפני ישן תוציאו

חז"ל את ההתאמה ביניהם דוקא לגפן ולא ל"ענפי תאנה בענפי התאנה" למשל?

אלא, אדם המחפש לשאת בת תלמיד חכם או להשיא בתו לתלמיד חכם, על כרחך מכיר הוא במעלתם המיוחדת של תלמידי החכמים ההולכים בעקבי הצאן, שואבים מהישן ומכירים בו שהוא משובח על פני החדש. זוג הבונה את ביתו מתוך הבנה זו, דומה לייץ פרי הגפן - ששבחו הוא דוקא בהתיישנותו. זוג כזה המקים דור חדש על בסיס הדור הישן זוכה ל"דבר נאה ומתקבל" - דור ישרים מבורך.

ועל פי זה ביאר הגר"י צדקה זצ"ל מדוע דוד המלך ע"ה המשיל את האשה לגפן ואת הבנים לזיתים, כמו שכתוב "אֲשֶׁתְּךָ כַּגֶּפֶן פְּרִיָּהּ בְּיַרְכְּתֵי בְּנֵיךָ כַּזֵּיתִים וְזֵיתִים סְבִיב לְשִׁלְחָנְךָ" (תהלים קכח, ג). בא הכתוב לרמוז כי אם האשה כגפן שהולכת בדרך הישנה דרך האמהות הקדושות, אז "בניך כשתילי זיתים סביב שולחנך" - הבנים יהיו כזיתים המתקיימים ביופים במשך כל ימות השנה, בשונה משאר הפירות שעם חלוף הזמן ערכם נחסר ופוחת.

*

שנינו במשנה בסוף מסכת סוטה: "בעקבות משיחא חצפא יסגא ויוקר יאמיר... והייץ ביוקר". לכאורה קשה מדוע הדגישה המשנה באופן מיוחד את יוקר היין, ולא הכלילה אותו ב"ויוקר יאמיר"?

על פי האמור ביאר הרב צדקה זצ"ל שרמזה המשנה שמלבד היוקר הרגיל שכולל עליית מחירים, יהיה בימי עקבתא דמשיחא קושי במציאת אנשים שידבקו בשיטות הישנות הקבועות בעם ישראל מקדמת דנא. על המעטים אשר ידעו להבחין בטעמו של הישן המשובח כווננו דברי המשנה "הייץ ביוקר", כלומר, האנשים המכירים בכך שהישן עדיף מן החדש יהיו יקרי המציאות.

בדורנו דור עקבתא דמשיחא שבו רבו הפריצים המתחדשים, נחזיק בדרך הישנה והמסורה מדור דור, נבוא אל בית היין ו'נאכל' ישן נושן.

פעם הגיע משכיל אחד לפני רבי יצחק אלחנן מקובנה זצ"ל ואמר לו: "רבי, פעמים רבות שוחחתי עם חבריי המשכילים על הרב, וחשבנו תמיד שכבודו הוא מהדור החדש, משכיל וחכם, ואילו עתה רואה אני שכבודו מתנהג כמו יהודים מהדור הישן...".

חייך הרב ואמר: "אני באמת מן הדור החדש, ואילו אתם המשכילים מן הדור הישן, שכן כך אנו אומרים בהגדה 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו'..."

*

בין הדברים ששלח יוסף ליעקב אביו בטרם ירדתו למצרים היה "יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו" (מגילה ט"ז ע"ב). מה ביקש יוסף לרמוז לאביו בכך?

מבאר הגאון רבי בן ציון אטון זצ"ל (מחכמי ישיבת "פורת יוסף"): דרכם של צעירים שהם נוטים להביט בזלזול על הזקנים ולומר כי הם שייכים לדור מיושן שעבר עליו הכלח, ואילו הם בני הדור החדש מפותחים ומתקדמים מהם בהרבה. אולם האמת היא שדוקא דעת הזקנים הינה רגועה שקולה ומנוסה יותר.

והנה המאכלים והמשקאות ככל שהם מתיישנים, הם מתקלקלים יותר. יוצא מן הכלל הוא היין, שככל שהוא מתיישן כך הוא משתבח. ולכן כמוהו כדעת זקנים שככל שהם מזדקנים דעתם משתבחת.

יוסף הצדיק ידע שאביו יעקב חושש שלאחר עשרים ושנים שנה שהיה בין הגויים, דעתו נוטה אחר דעת ההמון הבזים לישן, ואם כן אין טעם לנסוע אליו, לפיכך הקדים לשלוח לו יין ישן, לרמוז לו כי עמד טעמו בו, מחזיק הוא בדרך הישנה המסורה לנו מאבותינו, ו"דעת זקנים נוחה הימנו".

*

על יסוד זה ביאר הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל בספרו "קול יהודה" את מאמר הגמרא (פסחים מ"ט ע"א): "תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וישא בתו לתלמיד חכם, משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל". מדוע המשילו

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

הידור לפעוט בן עשר

מורנו הרב, כוחו נחסר ודעתו מתווספת עליו. נכנסתי לשיבה ומצאתי את מורנו הרב שוכב על הספה, בשתי ידיו אווז בספר, והוא מעמיק בעיונו. פניתי אליו: "שלום עליך רבי!", אך מגודל הריכוז וההעמקה לא הרגיש בי, והוצרכתי להמתין עד שִׁיְרָפָה את הספר מידי.

כשהרפה לרגע מלימודו, היסב את פניו וראני עומד, שאלני: "מה רצונך בני?". נגשתי ביראת כבוד ואמרתי בתמימות: "רבי, היום חזרתי מהשיבה לסעוד ארוחת צהרים, ואמי ביקשה ממני שאומר לה את ההלכה בענין תולעים שנמצאו ב'מחמצה'".

בטרם כיליתי דברי, עצר אותי ושאל בהתפעלות: "בני, לומד אתה בשיבה?". הנהנתי בראשי בכיישנות.

מיד קם והתיישב על מושבו ועשה לי קידה בראשו. רק אז אמר לי: "תמשיך דבריך, בני...".

מעשה זה נחרט בלבי לכל ימי חיי, והותיר בי רושם עצום עד כמה גדול כבודה של תורה, שהרב הראשי בגיל שמונים, עושה כבוד והידור לפעוט בן עשר, אך ורק מפני שהתחיל ללמוד גמרא.

הוא אשר אמרתי, מיום שנפטר מורנו רבי ישועה נחסר כבוד התורה!

הגאון רבי יעקב אבוקארה זצ"ל העד העיד בפני הגאון רבי שמעון מימון זצ"ל כי מיום שנפטר הרב הקדוש רבי ישועה בסיס זצוק"ל (שהשבוע ט' בטבת חל יום הילולתו), נחסר כבוד התורה וכבוד תלמידי חכמים מתונס.

וסיפר מאשר ארע עמו כשהיה בסך הכל בגיל עשר שנים, והתחיל ללמוד בשיבה במסכת ביצה:

יום אחד בשובי מהשיבה הביתה לסעוד את ארוחת הצהרים, מצאתי את אמי ששה לקראתי. נראה היה כי ציפתה לבואי.

"בני" פנתה אלי, "בישלתי הבוקר מעט 'מחמצה' (תבשיל מעשה קדרה), ומצאתי בה מעט תולעים. חכיתי לך עד שתשוב מהשיבה, כדי שתפסוק לי אם מותרת היא באכילה או אסורה".

רואה היתה אותי הולך לבית תלמודי ותלמודי בידי, ולתומה חשבה שאם בנה לומד בשיבה בגמרא "גדולה", בודאי יודע הוא לפסוק הלכות. אמרתי לה: "כסבורה אַתָּא אמא שאני פוסק הלכות? זה עתה התחלתי את צעדי הראשונים בשיבה. תיכף אלך לרב העיר לשאול אותו".

שמתי פעמי לרובע היהודי "אלבטחה" לשיבת מורנו רבי ישועה בסיס זצ"ל. כבן שמונים שנה היה אז

מגילה עפ"ה (ר"ת עלון פניני הפרשה) / מכתבים למוערכת

מכתב מהרה"ג ר' משה יוחאי רז שליט"א מרבני העיר לוד

כבוד ידי"ן סופר וחכם, הרה"ג ר' עובדיה חן שליט"א

אחדשה"ט, עונג גדול לקרוא את הגליון הנפלא מידי שבוע, נפלא ביותר כדרכו בקודש. בן פורת יוסף! לגבי מ"ש (גליון 1113 עמוד 2) בשם רבי שאול הכהן בספר יד שאול (תחילת פרשת קרח) שכיון שקרח נקרא בשמו של קרח נכדו של עשיו סופו שהרשיע.

הנה כי כעין זה כתב גם החתם סופר (במדבר טז, א) שזהו מה שגרם לקורח ליפול במחלוקתו על משה רבנו ולהבלע באדמה. וז"ל: אני תמה על צדיקים בני לוי שקראו שם בנם 'קרח' שהוא שם מאלופי עשו, וקיימא לן רשעים לא מסקינן בשמייהו. וחזי מה עלתה ביה. ואולי היינו דקמ"ל קרא דמיחסו עד לוי לומר אעפ"י שהיה חוט המשולש, מ"מ ניתק מהרה על דאסקי בשמיה דרשע. וזהו 'ויקח קרח' - זה השם קרח לקח כל מה שהיה לו להתקדש ע"י שהיה בן יצהר וקהת ולוי אבותיו, וזהו השם קרח לקח את הכל. עכ"ל. אך מה שכתב כת"ר משמו של רבי שאול הכהן כמדומה שאינו כן, אלא הוא מנכדו רבי שלום הכהן, בחידושו נהר שלום הנדפס ביחד עם הספר יד שאול. כי בחלק יד שאול לא מצאתי זאת, רק בחלק נהר שלום (עמוד תמו בדפו"ח). ע"ש.

בכ"ר, משה יוחאי רז

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(פתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתידי בע"ה לראות אור)

שאלה: האם מותר למכור חיות מחמד שמאות כגון תוכי, שהרי במסכת שביעית (פרק ז' משנה ג'–ד') שנינו שאסור לעשות סחורה בחיות ועופות ודגים טמאים?
תשובה: מדובר כשיש חשש לאוכלם. תוכי אף אחד לא אוכל.

שאלה: לאור השמועות כיום שיש בולים שהדבק המרוח על גבם מיוצר מחומרים האסורים באכילה, האם צריך לחוש ולא להעביר את הבולים על גבי הלשון לפני הדבקתם?
תשובה: אם הטעם פגום אין חשש, ומכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה.

שאלה: יש מנהג במרוקו שלא לשפוך מים רותחים על קרקע מפני המזיקין. ורציתי לשאול האם בארץ ישראל יש לחוש לכך?

תשובה: בפסחים (דף קי"א ע"א) איתא העובר על מים שפוכים שזו סכנה ב"מ, ולא נאמר רותחים. וגם בזה מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה. וכל שכן בארץ ישראל שאין מצויים מזיקין ב"ה.

שאלה: קבלתי לאירוסי שעון זהב במתנה. ולפעמים לבי נוקפי שאולי לא כדאי לעונדו, מכיון שזהב הוא בבחינת "דין". האם יש ממש בחששותי?

תשובה: תוכל להחליף החגורה בזהב לבן אם לא קשה לך. ואם לאו – אין לחוש לכלום. וכן מוכח בתוספות קידושין (מה): בד"ה איכא דניחא לה בכספא.

שאלה: האם יש מקור למנהג שחתן וכלה לא ימכרו תכשיטים שקיבלו אחד מהשני או מהורי החתן והכלה, על דרך מה שאמר רבי אבא בקדושין (דף נ"ט ע"א) שאין זה סימן טוב שימכור אדם מקחו הראשון?
תשובה: לא שמעתי מנהג כזה, ובשעת הדחק אפשר למכור.

שאלה: האם מותר לזרוק לרצפה קליפות עור (מהאצבעות וכדומה) שהתייבשו?
תשובה: מותר.

שאלה: בפסחים (דף קי"א ע"ב) אמרו תלאי בביתא (התולה פתו באויר בתוך סל אחד. רש"י), קשי לעניותא, כדאמרי אינשי תלא סילתא תלא מזוניה וכו'. ע"כ. למה אם כן נוהגים היום בתלמודי תורה לתלות את תיקי האוכל שיש בתוכם לחם, וכן יש שאין מקפידים על זה בבית ותולים שקית ובתוכה לחם?

תשובה: ראיתי בספר אור לציון ח"ב (פרק י"ב אות י"ח) שהמלמד או הגננת יתלו את תיק האוכל (ולא הילדים עצמם), שאין קפידא אלא בפתו ובסלו ממש, כנראה מפירוש רש"י בפסחים שם, וזה ענין סגולי שאין בו טעם וסברא כידוע.

שאלה: בפסחים (דף קי"א ע"ב) מבואר שאסור לתלות פת על גבי מתלה, האם בפת הבאה בכיסנין יש להקל?

תשובה: אם אפשר להמנע עדיף, ויש אומרים שאם המורה או המחנכת תולה אין בכך כלום (אור לציון ח"ב פרק י"ב אות י"ח).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל